

El Cors Clavé o la pèrdua de l'instint musical

Si al País Valencià les tradicions orals continuen més o menys vives en el seu context original, al Principat la supervivència de les músiques populars i tradicionals ha estat molt més complexa. La dictadura de la societat de consum i la pròpia evolució social i cultural són segurament les causes més objectives. Però més enllà de les conseqüències de la imposició d'una música purament consumista, la crisi de la tradició oral catalana presenta un element sorprenent –però essencial– que explica en bona part el perquè d'aquesta situació crítica: la recuperació cultural que es va produir durant la Renaixença.

“No és que la recuperació de la cultura catalana provocara la desaparició de la cultura popular”, precisa el sociòleg Salvador Cardús, autor de l'article “El catalanisme social i popular que ens fa falta”, publicat a la *Revista de Catalunya*. “Si no hagués existit un moviment com la Renaixença, possiblement avui dia no tindríem res. Però també és veritat que la recuperació d'una cultura tradicional basada en una reconstrucció culta ens va deixar sense referents culturals i populars”.

El fet és que avui dia els testimonis orals són pràcticament inexistents. “Les cançons populars catalanes només ens les sabem en versió coral. No hi ha versions cantades pel poble”. I en tot aquest procés van representar un paper fonamental els Cors de Clavé, un conjunt de societats corals fundades per polític i agitador cultural Josep Anselm Clavé al segle XIX per tal d'eleva la cultura dels obrers mitjançant la música i el cant. Aquestes corals, que han arribat fins als nostres dies, reunien bona part de la societat obrera catalana que s'aplegava en les ciutats més industrials. Clavé, explícitament participant de la cultura i de la moral burgesa imperant, condemnava obertament les pro-



Les societats corals impulsades per Clavé van educar musicament la població obrera però la van desarrelar del sentit estètic musical popular.

duccions musicals populars i projectà de sostreure els obrers de “l'ambient miserable de les tavernes on se solien reunir i agrupar-los en societats corals”.

La fundació de la Societat Coral La Fraternidad (la primera agrupació Clavé) va representar un canvi en les expectatives d'una bona part de la població. Les classes populars barcelonines, i catalanes en general, van començar a tenir uns referents culturals que les implicaven en el projecte cultural comú que vivia el país des dels primers anys de la Renaixença. L'èxit, efectivament, no es va fer esperar, i el 1861 hi havia 85 agrupacions a tot Catalunya. “És cert que Clavé va promocionar culturalment els obrers –assenyala Vicent Torrent, músic i cantant del grup Al Tall–, però no és menys cert que aquesta educació musical va comportar desarrelar la població del seu llenguatge i del seu sentit musical instintiu. Molts dels recursos estètics propis del llenguatge popular van desaparèixer.”

D'alguna manera, els Cors Clavé van començar a fumigar tot un sistema d'expressió que cada vegada era menys autòcton i que la democratització a nivell general de la música culta va accelerar. “En tota la zona occidental –explica Vicent Torrent– la música culta va anar separant-se a poc a poc de la base

del llenguatge musical popular. En canvi, en els països del Magrib, Turquia o fins i tot en els països balcànics, l'evolució de les músiques cultes ha continuat desenvolupant les bases del llenguatge tradicional. No hi ha hagut un divorci tan radical com aquí”. “És la mala passada que de vegades juga l'educació musical –afegeix Torrent–, que a mesura que van educant a la població, es presenten com a defectes i es ridiculitzen formes pròpies del

sentit musical popular”.

Tot i que al Principat queden a certs nivells determinats substrats de música popular, l'ús social d'aquestes tradicions és pràcticament inexistent. “Diffícilment en un casament o en qualsevol altre tipus de celebració es poden sentir cançons populars catalanes. És més, si una colla de joves surten a sopar, abans se'ls ocorrerà cantar l’“Asturias patria querida” que “El testament d'Amèlia”. Però és que avui dia ni tan sols cap mare canta cançons de bressol als seus fills, entre d'altres coses, perquè ja existeix un aparell meravellós que es diu televisió”, ironitza el sociòleg Salvador Cardús.

No obstant això, tant Salvador Cardús com Vicent Torrent asseguren que cal evitar les condemnes i les culpes. “Les coses, senzillament, han anat així i no li hem de donar més voltes”, aclareix Torrent. “Ni els Cors Clavé ni la recuperació cultural de la Renaixença –assenyala Cardús– són culpables de res, sobretot quan ni tan sols amb l'arribada de la democràcia, els mitjans de comunicació no s'han preocupat de vehicular, de difondre ni de promocionar la cultura popular i continuen sent refractaris a aquest tipus de música.”

Rosanna Melià